

„Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!“ 2007

rugpjūtis

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Lietuvos
Laisvės Kovotojų
sąjungos narys,
dailininkas
Antanas Rimantas
Šakalys
Seimo parodų
galerijoje surengė
estampų parodą
„LIETUVA.
MOKSLAS.
ISTORIJA“,
skirtą
Valstybės dienai
paminėti

Lietuvos aviatorių atstovė

Mons. Alfonsas Svarniskas ir
Aukšė Ramanauskaitė-
Skokauskienė

Prof. Ona Vovenienė

Česlovas Jursėnas, Seimo
pirmininko pavaduotojas ir
parodos iniciatorius

Valstybė lenkiasi savo piliečiams, tauta – savo didvyriams

A.R.Šakalys parodos atidarymo metu prie savo paveikslo „Karalius Mindaugas“

**Matau Renesanso salę:
Kyla šlamančio šokio banga...
O pirmoji pora – karaliai...
Ir vėl krinta juoda uždanga...**
Kazys Bradūnas

Prof. Ona Voverienė

Tokiu Lietuvos Prezidento Valdo Adamkaus obalsiu šiais metais pasitikome Valstybės dieną, Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo 754-ąsias metines. Iš tikrųjų valstybė šį kartą nusilenkė Tautai, liepos 4-ąją surengusi jos mylimo dailininko Antano Rimanto Šakalio prakilniosios grafikos – estampų parodą „Lietuva. Mokslas. Istorija“ Seimo rūmuose. Susirinkę vilniečiai nusilenkė dailininkui, įteikdama jam gražiausių vasaros gėlių puokštes, dėkodami jam už jo kūrybą pakiliu žodžiu.

Antanas Rimantas Šakalys šių dienų postmodernizmo ir popkultūros tamsoje yra vienas žymiausių ir tautiškiausių Lietuvos menininkų, perėmęs gražiausias tautinės renesansinės grafikos tradicijas iš Mykolo Elvyro Andrioli, Domiceilės Tarabildienės, Antano Kučo, ir, ko gero, dabar vienintelis Lietuvoje jas tęsiantis ir ieškantis jos naujų raiškos formų; menininkas, turintis tvirtą pilietinę poziciją.

A.R.Šakalys – plataus diapazono menininkas. Jis daug nuveikė grafikos, knygų iliustracijų, tapybos, ekslibriso, dizaino, estampo bei suvenyrinės filatelijos baruose. Tačiau jo mylimiausiaja Mūza – išliko grafika.

Menotyrininkai A.R.Šakalio grafikoje išvelgia du pagrindinius etapus: prakilniosios grafikos ir mažosios grafikos-suvenyrinių vokų.

Prakilniosios grafikos tematika – Lietuvos istorija, Tautos ir valstybės simboliai, Lietuvos mokslo istorija, jos žymiausi mokslininkai, Lietuvos aviacijos istorija, architektūros paminklai, senosios Lietuvos prekybiniai ryšiai ir t.t.

Mažosios grafikos paskirtis – operatyvus reagavimas į Lietuvos istorijos žymiąsias datas, aktualius mūsų dienų politikos, ekonomikos ir socialinius įvykius, šių dienų Lietuvos „deimančių“ paieška ir jų pristatymas visuomenei mažosios grafikos priemonėmis.

Šiuo metu Vilniuje veikia dvi Antano Rimanto Šakalio kūrybos parodos: Seimo rūmuose jo prakilniosios grafikos ir Centriname pašte – jo mažosios grafikos suvenyrinių vokų paroda.

Į A.R.Šakalio Šakalio prakilniosios grafikos repertuarą įeina keletas teminių ciklų: „Lietuvos kunigaikščiai“; „Vilniaus universitetas 1579-1979“; „Lietuvos aviacijos istorija“ ir „Lietuvos prekybiniai ryšiai“ bei „Vilniaus architektūros perliukai“.

Į pirmąjį ciklą įeina karalius Mindaugas ir Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės kunigaikščiai Kęstutis, Algirdas, Gediminas ir Vytautas Didysis. Jų atvaizdai romantizuoti, renesansiški, keliantys pasididžiavimą mūsų karžygiškais viduriniais amžiais, mūsų valstybės didumu ir didingumu, humanistine dvasia, geranoriška visų tautų žmonėms.

Karaliaus Mindaugo akys mąšlios, išmintingos, tarsi žvelgiančios į Lietuvos ateitį pro ateinančių šimtmečių ūkus... ir

liūdnos. Visko būta šimtmečių bėgsme. Tačiau svarbiausia, ko trokštų Lietuvos karaliaus Mindaugo širdis, įvyko XX šimtmetyje: du kartus buvo atkurta jo įkurtoji Lietuvos valstybė ir, manau, Jis didžiutusi mūsų karta ir Tautos vadais, gebėjusiais atkurti dabartinę nepriklausomą Lietuvą ir duok, Dieve, išlaikyti ją amžinai.

Pats gausiausias prakilniosios grafikos ciklas „Vilniaus universitetas 1579-1979“, kuriame mokslo „deimančiukai“ stovėję prie Lietuvos mokslo ir kultūros istorijos ištakų: Petras Roizijus (1505-1571); Martynas Mažvydas (1510-1563); Abraomas Kulvietis (1510-1545); Stanislovas Rapalionis (1485-1545); šalia jo Erazmas Roterdamietis (1466-1536); Mikalojus Daukša (1530-1613); L.M. Bojanus (1776-1827); Ž.E. Žiliberas (1741-1814); Jurgis Pabrėža (1771-1848); S.B.Jundzilas (1761-1847); J.G.A. Forsteris (1754-1794); E.C.Eichvaldas (1795-1876); Dionizas Poška (1757-1830); Joachimas Lelevelis (1786-1861); Simonas Daukantas (1793-1864); Josefas Frankas (1771-1842); Johanas Peteris Frankas (1745-1821); bajoraitė Emilija Pliaterytė (1806-1831).

Lietuvių didžiausias pasididžiavimas – jos aviacija ir jos istorija. Jai ir skirtas trečiasis prakilniosios A.R. Šakalio grafikos ciklas. Jame mūsų aviacijos istorijos „deimančiukai“ – Kazimieras Simonavičius (1600-1651); Juozas Lukoševičius (1863-1928); Jurgis Dobkevičius (1900-1926); Antanas Gustaitis (1898-1941); Balys Karvelis (1911-1936); Bronius Oškinis (1913-1985). Kas pratęs jų romantiškus žygdarbius – nežinia.

Parodoje buvo eksponuojami nuostabaus grožio romantiizuoti Aušros vartai; Subačiaus vartai, Pilies gatvė – visi paslaptingi, dvelkiantys unikalia lietuviška senovine architektūros dvasia.

Lietuvos prekybinių ryšių cikle – tapybiški Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Karaliaučius, Ryga.

Pabuvęs šioje parodoje iš tikrųjų pradėti jaustis tarsi pats būtum kunigaikštis, didžiųjų protėvių ainis; grįžti, tarsi iš K. Bradūno apdainuotos Renesanso salės, kur viskas taip šviesu, didinga, gražu, kelia dvasią ir pasididžiavimą savo oria Tauta, jos istorija.

Mažosios grafikos – suvenyrinių vokų parodoje Centriname pašte pateikta per 300 eksponatų, nors jų jau yra per tūkstantis. Mažosios grafikos repertuare, kaip jau minėjau, žymiausios Lietuvos istorijos datos, aktualiausi šių dienų Lietuvos vidaus ir užsienio politikos klausimai, Lietuvos istorijos klastojimų taisyklės menine kalba.

Menotyrininkai ne kartą žiniasklaidoje rašė, kad A.R. Šakalys yra „Tiksliausias Lietuvos istorijos laikrodis, jau daug metų tiksintis apie svarbiausias mūsų Tautos istorijos datas“. Čia, kaip ir prakilniosios grafikos repertuare, suvenyriniai vokai pateikiami ciklais: „Lietuvos prezidentai“; „Lietuvos diplomatai“; „Jie kūrė Antrąją nepriklausomą Lietuvos Respubliką“; „Lietuvos aktyvistų frontas ir Tautos su-

„Varpo“ redaktorius A.Zolubas dėkoja dailininkui ir parodos organizatoriams

kilimas 1941 m. birželio 22-28 d.“; „Vilniaus gražiausių vaizdų ir architektūra“; vienas iš naujausių ciklų „Žymiausi Lietuvos kultūros kūrėjai“ (Gabrielius Landsbergis, Adomas Mickevičius, Liudas Truikys, Antanas Šabaniauskas, Antanas Zmuidzinaičius, Mykolas Žilinskas, Jurgis Kunčinas, dr. Jonas Basanavičius, dr. Vincas Kudirka, vysk. Motiejus Valančius ir kt.); „politikos aktualijos“ ir pan.

Daugelis jo suvenyrinių vokų yra pažymėti opoziciniu FILOP ženklu. FILOP ženklai, kaip opozicija valstybiniams įvykiams, primena valdžiai, ką ji „pamiršo“, ko „neprisimena“ ir ko „nenori prisiminti“ arba pripažinti.

Birželio sukilimo pamokos kibernetinės agresijos akivaizdoje

Edmundas Simanaitis

Kiekvienos Birželio sukilimo metinės išryškina vis naują spalvą amžinos ginties panoramoje. Niekada negalima pamiršti kai kurių praėjusio amžiaus faktų, palikusių iki šiol tebesopančius istorinės atminties randus. Du totalitariniai režimai - Vokietijoje ir Sovietijoje - nuosekliai rengėsi imperiniam karui.

Diktatoriai stebėtinai dalykiški

Du utopiniai socializmo variantai: sovietų komunistų socializmas ir vokiečių nacionalsocializmas mušė būgnus apie būsimas pergalės ir visuotinę laimę, žinoma, ne visiems. Pirmieji proletariato diktatūros šalininkams, antrieji tik arijams.

Du diktatoriai Stalinas ir Hitleris, nusispjovę į pseudomokslines –izmų teorijas, stebėtinai dalykiškai, kas ir būdinga stambaus kalibro plėšikams, per keletą valandų Kremliuje (*su Berlyno žinia*), draugiškai pasidalijo Rytų Europos nepriklausomų valstybių teritorijas.

Būtent tada buvo pasėta pasipriešinimo totalitariniams režimams sėkla, nepriklausomai nuo jų savireklamos atspalvio. XX amžiuje sovietų komunistai ir vokiečių nacionalsocialistai, gal ir patys to neįtardami, stebėtinai nuosekliai tartum dvyniai, atskleidė totalitarizmo prigimtį, nusikaltėliškų ideologijų panašumus, tikslus ir dėsningą genocido politikos, kaip įrankio grobuoniškiems tikslams įgyvendinti, panaudojimą.

Pasipriešinimo totalitarizmui dvasia

Po minėto nusikalstamo slapto suokalbčio, Pasipriešinimo dvasia pirmą kartą plykstelėjo Žiemos kare, kai milžiniška sovietų kariauna užpuolė taikią, bet nepaklusnią Suomiją. Tada S - H suokalbčio turinys dar nebuvo iki smulkmenų žinomas plačiajai visuomenei, bet įžvalgūs politikai jau tada pramatė dviejų totalitarizmo atmainų kėslus. Suomiai nesusvyravo nė vienu lygmeniu. Politinė šalies vadovybė įvardijo tikruosius agresoriaus tikslus. Tauta ir, svarbiausia, šaunieji suomių kariai pademonstravo visam pasauliui kaip turi būti ginama nepriklausomybė, žmogiškasis orumas ir laisvės.

Beje, verta priminti, kad tuometinė Kremliaus propaganda laisvės gynėjus linksniavo komunistų nukalta etikete – „baltieji suomių banditai“ ir tikrai taip. Po penkerių metų šis komunistų terminas buvo lygiai taip pat taikomas Lietuvos partizanams, o ir kitų šalių laisvės gynėjams.

Lietuviai sėkmingai apsigynė nuo bolševizmo Nepriklausomybės kovų metais. Antru kartu XX amžiuje Pasipriešinimo dvasia visa jėga įplieskė 1941-ųjų Birželio sukilimą. Lietuviai sukilo, kai suokalbininkai ir sąjungininkai, po bičiuliškų dalybų, jau buvo nukariavę ir okupavę nepriklausomų valstybių žemes, ir susirėmė tarpusavyje. Birželio sukilimo pamokos naudingos ir šiandien.

Savigyna – natūralus Tautos rūpestis

Pirmiausia, akivaizdžiai buvo parodyta, kad totalitarizmas

Dailininkų Lietuvoje turime daug. Bet, deja, dirbančių Tautos idėjai ir atrandančių savo tautoje tiek romantikos, tiek grožio ir didingumo, kiek jų atranda dailininkas A. R. Šakalys, kažin ar daug berasime. Visa jo kūryba, kaip švyturys tamsią naktį šviečia ir švyti tautine grafikos tradicija, Tėvynės meile, patriotizmu, lietuviška dvasia.

Abi dailininko parodos – tai graži dovana ne tik karaliaus Mindaugo atminimui, bet ir mums visiems, kuriems dar brangi Lietuva ir jos istorija, kuriems rūpi ir kurie jaučia atsakomybę už Tautos likimą ir išlikimą.

kelia mirtiną pavojų tautoms, demokratinėms valstybėms, taikai ir neišvengiamai tampa genocido ir karo nusikaltimų grėsme. Nūdienos Rusijoje gausėja agresyvaus imperializmo apraiškų. Kibernetinės agresijos kampanija prieš Estiją tiesmukai pademonstravo, kad Rusija Baltijos šalis tebelaiko savo laikinai prarastu grobiu.

Antra, propagandinis imperininkų teiginys, neva Baltijos šalių nepriklausomybė tėra tik JAV imperialistų mėginimas sukurti buferį Tarp Rusijos ir Europos Sąjungos, gavo labai aiškų atsakymą – Estija ne buferis tarp Rusijos ir ES, o Europos Sąjungos rytinė siena. Šis politinis paaiškinimas be galo svarbus ir vienodai reikšmingas visoms Baltijos šalims. Tačiau įvykių seka parodė, kad vien politinio paaiškinimo nepakanka.

Trečioji išvada byloja, kad demokratija gali apsiginti tik vienydama pastangas ir rengdamasi ginti bendrąsias vertybes, iš kurių pirmoji ir yra laisvė arba valstybingumo gynimas. Jeigu Valstybė neskiria pakankamai dėmesio pilietinės visuomenės ugdymui, veiksminga savigyna paprasčiausiai neįmanoma. O šauktinių kariuomenė ir ypač savanorių pajėgos – labai efektyvi ir natūrali pilietinės savivokos mokykla, kuriai alternatyvos nėra. Savigyna – tai ne generolų ar politikų poreikis, o didysis Tautos rūpestis. Šios tiesos ignoravimas gali pavirsti nusikaltimu.

Nepasirengta kibernetiniam karui

Ketvirta, buvo įtikinamai ir labai aiškiai pademonstruotas naujas agresijos būdas – kibernetinis karas. Atrodo, kad tokiame atveju nebuvo pasirengta nei nacionaliniu, nei NATO lygmeniu. Buvo akivaizdžiai parodyta kaip galima per keletą minučių paralyžiuoti visų svarbiausių valstybės institucijų veiklą. O koks tokios ar panašios atakos poveikis būtų specifišioms kolektyvinės gynybos sistemoms?..

Birželio sukilimo ataidėjimai primena dar vieną itin svarbų faktą ir, anaiptol ne naujieną, - Rytuose demokratija kol kas podukros vietoje. Taigi totalitarizmo savistabdos ten dar ilgai teks laukti.

Lietuvos Respublikos Seimas 1999 m. sausį teisės kalba konstatavo, kad „1941 m. birželio 22 – 23 d. ginkluotas sukilimas ir Laikinosios Lietuvos Vyriausybės 1941 m. birželio 23 d. atsisaukimas išreiškė tautos valią atkurti nepriklausomą valstybę.“

Sukilėlių žygdarbis – šviesus istorijos lapas visiems laikams. Bet kiekviena epocha vertina jį vis kitu masteliu. Estijos užpuolimas parodė, kad visuomenės moralinis nusiteikimas ginti savo teises ir laisves buvo ir lieka aktualus, tačiau įprastinės ginkluotės jau nepakanka. Reikia tikėtis, kad bus sukurtos veiksmingos kontrapriemonės ir masinėms kibernetinėms atakoms stabdyti ar neutralizuoti.

„Komunizmą – į tarptautinį tribunolą“

Dr. Aldona Kačerauskienė

Pasaulis pasmerkė ir pripažino senaties neturinčius nacizmo padarinius: nusikaltimai pasmerkti, nusikaltėliai nubauti, aukoms mokamos kompensacijos. Vakarų šalyse nacių iliustracija (lot. – apsisvalymas) buvo griežta – apvalyta valstybė ir visuomenė. Pasaulis ir toliau stebi nacizmo pasireiškimus. Šiais metais įkurta Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra išsikėlė sau tikslus kovoti su rasizmu, ksenofobija, etniniu nepakantumu, diskriminacija, nacizmu. Tik ne žodžio nerasiame apie komunizmo pasireiškimus. O gaila. Rusijos ultimatyvūs reikalavimai Estijai atstatyti vyriausybę, Taline sukeltos riaušės, padaryti materialiniai ir moraliniai nuostoliai – tai klasikinis komunizmo pasireiškimas, kurį privalėjo apsvarstyti ir pasmerkti Europos žmogaus teises ginanti agentūra. Deja... Dažnas užsienietis iš garbingų tribūnų mums patarinėja: užmirškite praeitį, atleiskite, mirusiųjų nebeprisikelsite, geriau žiūrėkite į ateitį. Kai kurie stebisi: tai kodėl komunistų represuojami žmonės nesikreipė į savo advokatus? Ko pats nepatyrėi, ir kito neatjausi. Vakarų valstybių vadovams ir politikams Rusija – gamtiniais ištekliais turtinga branduolinė valstybė... Jie taip pat nepatyrė komunizmo pasekmių. „Pasaulio galiūnai apsimetė nematę didžiausios žmonijos tragedijos; buvo sunaikinta 100 mln. žmonių“ (Vytautas Zabiela).

Lietuvos nevyriausybinių organizacijų 2000 metais Vilniuje surengė tarptautinį kongresą „Komunizmo nusikaltimų įvertinimas“, 2005 metais – tarptautinę mokslinę konferenciją „Komunizmą – į tarptautinį tribunolą“. Kaip teigia konferencijos organizatoriai – Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis (pirm. pulk. Jonas Čeponis), Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (pirm. Vytautas Miliuskas, jis taip pat šios konferencijos organizacinio komiteto pirmininkas) ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrija (pirm. Antanas Napoleonas Stasiškis) – ši konferencija ypatinga tuo, kad yra sudedamoji dalis tarptautinės akcijos, kurioje dalyvauti pakviestos 187-ios Rytų ir Vidurio Europos valstybių visuomeninės organizacijos. Pagrindiniai akcijos bruožai: nacionalinės konferencijos vyksta tą pačią dieną, t.y. 2007 m. birželio 16 d., pagal identiškas dienotvarkes; bus ruošiamas visų akcijos dalyvių konferencijų bendras leidinys anglų kalba; leidinys bus platinamas įvairių valstybių valdymo institucijoms, tarpvalstybinėms institucijoms, nacionalinėms bibliotekoms. Pagrindiniai konferencijos tikslai: atskleisti žmonijai ir žmoniškumui padarytus nusikaltimus, valdant komunistiniams režimams, teisiškai įvertinti šiuos nusikaltimus, užkirsti kelius nežmoniškos ideologijos restauravimo galimybei, siekti, kad būtų atlyginta valstybėms ir jų piliečiams padaryta žala.

Konferencijoje perskaityta keturiolika pranešimų. Tie, kurie juos girdėjo, vargu ar atras argumentų, teisinančių komunizmą..

Niurnbergas 1 įvyko 1945 m.

„Komunizmas yra pati nežmoniškiausia, žiauriausia, nusinešusi šimtus milijonų žmonių gyvybių, melo ir veidmainystės ideologija, iki šiol išlikusi pačia pavojingiausia ideologija, sklindanti pasaulyje dideliu greičiu. Ji ypač pavojinga tuo, kad ji melu ir klasta pergalingai užkariauja dideles žmonių grupes ir valstybes, daugelį tarptautinių organizacijų ir, kaip teigia politologas Vilius Bražėnas ir jo pasekėjas žurnalistas-analitikas Viljamas Jaspersas, net Jungtinių Tautų Organizaciją, ir per jas siekia realizuoti komunistinės ideologijos siekius pasauliniu mastu, pajungti tai ideologijai visą globalizacijos procesą. Pasaulis, ypač Europos Sąjunga, jos valstybės tuo turėtų ypatingai susirūpinti ir ne tik imtis antikomunizmo teorijos plėtros, bet ir aktyviai veikti“ – sakė prof. Ona Voverienė.

„Ginkluotų sovietinių pajėgų įžengimas į Lietuvą 1940 metų birželio 15 dieną nebuvo taikingas. Tą dieną netoli Varėnos savo vaikų akivaizdoje buvo žiauriai nužudytas Lietuvos pasienietis Aleksandras Barauskas. Rainių tragedijos vykdytojai rado saugų prieglobstį Rusijoje. Jiems suteikti valstybiniai apdovanojimai, personalinės pensijos. Rusija gina karo nusikaltėlius“. Tai europarlamentaro prof. Vytauto Landsbergio pastebėjimas.

„Sovietinis režimas buvo pagrįstas terorų, represiniais metodais. Tai iššaukė pasipriešinimą. Partizaninis karas Lietuvoje tęsėsi devynerius metus, mūšiai skaičiuojami tūkstančiais. Beveik milijonas Lietuvos žmonių tapo teroro aukomis. Nors Latvijoje ir Estijoje pasipriešinimas nebuvo toks stiprus, bet ir ten represijų mastas buvo didžiulis. Sukurta baimės atmosfera komunistiniam režimui tarnavo kelis dešimtmečius. Dėl okupacijos Lietuva nuo Europos šalių atsiliko keliais dešimtmečiais“, – sakė doc. Dr. Arvydas Anušauskas.

„Nacizmas ir komunizmas, Hitleris ir Stalinas yra dvyniai, nepakentę jokio pasipriešinimo, siekė kulto. Abu vykdė agresyvią politiką“. Tai Edmundo Simanaičio nuomonė.

„Baltijos valstybės aneksuotos ginkluotųjų pajėgų pagalba, sunaikintas valstybingumas, jos buvo sovietizuojamos ir patyrė fizinį, moralinį, kultūrinį, ekonominį terorą. Antisovietine veikla galėjo būti apkaltinti visi. Tarp represuotųjų atsidūrė penki Vasario 16-osios akto signatarai“, kalbėjo prof. Antanas Tyla.

„Komunistinis režimas vykdė ir moralinį terorą, ateizuojant visuomenę. Buvo persekiojami dvasininkai ir tikintieji, draudžiamas religinis švietimas, nebuvo sąlygų savarankiškai gilinti tikėjimą, nebuvo leidžiama religinė literatūra. Buvo uždarinėjamos bažnyčios ir vienuolynai, išgrobstytos vienuolynų bibliotekos, iš darbo šalintos vienuolės, naikinami religinio meno paminklai. Ateizacijos pasekmės jaučiamos iki šiol“, – sakė doc. dr. Arūnas Streikus.

„Komunistinio teroro svarbiausias ramstis buvo KGB, kompromitavęs ir dezinformavęs žmones, labiausiai šmeižęs

Pasiruošimas

NIURNBERGAS 2

Tebelaukia

dvasininkus. Disidentus prievarta uždarydavo į psichiatrines ligonines“, sakė Kristina Burinskaitė.

„Turime naujas totalitarizmo atmainas“, - pastebėjo Ronaldas Račinskas, Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti vykdomasis direktorius.

Tai darosi pavojinga. Taigi kaip užkirsti kelius mutuojančiam komunizmui?

„Tik liaukimės belstis į tarptautinių organizacijų duris. Ten nėra mūsų draugų. Reikia surengti Antrąjį Niurnbergo teismą, kuriame liudytų komunizmo aukos. Darykime ir toliau, ką darome. Lietuviai tauta turi vadovauti toje kovoje“, - patarė rašytojas, publicistas, politologas Vilius Bražėnas.

„Reikia dar labiau išviešinti komunizmo nusikaltimus, reikalauti istorinio teisingumo, reikalauti nuteisti karo nusikaltėlius, reikalauti atlyginti žalą, padarytą nusikaltimais veiksmais“, - sakė advokatas Vytautas Zabiela.

„Pirmiausia turime namie šiuo reikalu įvesti tvarką. Sąmoningai bandoma užmiršti praeitį. To neturi būti. Žmonėms be istorinės atminties lengva manipuliuoti. Formuojasi egoistinė visuomenė, kuri lengvai gali paneigti valstybingumo idėją. Mokiniai žino tik faktus, bet nežino jų interpretacijos. Kolaborantai nenubausti. Liustracija tik imituojama. Neužtikrinama pagalba nukentėjusiesiems. Reikėtų įkurti tarptau-

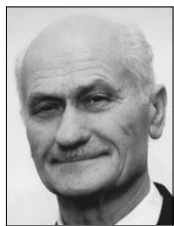
tinę organizaciją komunizmo nusikaltimų įvertinimui“, - siūlė R.Račinskas.

„Rusijos Federacija pati pasiskelbė esanti Sovietų Sąjungos teisių tęsėja. Iš esmės tai ta pati valstybė. Iš jos ir reikia reikalauti padarytos žalos atlyginimo. Reikia, kad nukentėjusioji šalis pateiktų tokį prašymą. Lietuva yra pateikusi du teisės aktus okupacinės žalos atlyginimui. Gaila, kad aukščiausi šalies politikai elgiasi nenuosekliai“, - sakė doc. dr. Dainius Žalimas.

Teisingai sakoma, kad lašas po lašo ir akmenį pratašo. Birželio 12 dieną Vašingtone buvo atidengtas paminklas Demokratijos deivei. Paminklas skirtas pagerbti komunizmo aukoms. Gaila, kad Lietuvoje tokio paminklo nėra.

Teisingumo ministras Petras Baguška ir LR Seimo narys, Užsienio reikalų komiteto narys Emanuelis Zingeris pranešė, kad po atkaklių pastangų pavyko Europos Sąjungos struktūrose pasiekti, jog į tarptautinius dokumentus šalia nacizmo nusikaltimų žmonijai būtų įrašytas ir komunizmas. Taigi Baltijos šalys pagrįstai galės prašyti kompensacijų. Yra vilties, jog bus surengti europinio masto svarstymai, atitaisant karo nusikaltėlių padarytas skriaudas. Taigi pradedamas vienodas nacių ir bolševikų nusikaltimų vertinimas. Galima tikėtis, kad pagaliau prisiartins ir Antrojo Niurnbergo diena.

Demokratijos atsakomybė už teisingumo įgyvendinimą

Edmundas Simanaitis

Pirmasis Istorinis Komunizmo Tribunolo posėdis prasidėjo 1967 m. spalio 7 d. Vašingtone mieste Džordžtauno Universiteto Nacijų salėje. Keturi dešimtmečiai praėjo po pirmojo komunizmo tribunolo. Kas pasikeitė per šį laiko tarpą ir ko reikėtų imtis toliau? Tada buvo susirinkę daug žymių teisės ekspertų ir liudytojų, tiesiogiai patyrusių komunistinio režimo represijas. Dalyvavo daug garbių svečių ir visuomenės atstovų.

Pasaulio viešojo nuomonės primena

Pasaulinis viešosios nuomonės teismas, antikomunistinių organizacijų asociacija, vadovaujama organizacijos „Jaunieji amerikiečiai už taiką“ ir nacionalinė katalikų spauda ėmėsi iniciatyvos svarstyti ir vertinti komunizmo nusikaltimus. Anksčiau buvusių laisvų, o dabar velkančių komunistų jungą, tautų atstovai iš Kubos, Vengrijos, Čekoslovakijos, Estijos, Rumunijos, Ukrainos, Tibeto, Mongolijos ir kitų kraštų pasakojo teismui širdį veriančias istorijas ir liudijo komunistinių režimų padarytus nusikaltimus.

Tuo metu Jungtinėse Valstijose jau buvo susitelkusi nemaža diaspora iš Tėvynės pasitraukusių nuo bolševikinio teroro lietuvių. Deja, tuomet į komunizmo tribunolą iš jos neatsirado atstovo, galinčio išvardyti bent svarbiausias okupanto padarytas piktadarytes lietuvių tautai, kultūrai, žmoniškumui ir, žinoma, genocido nusikaltimus. Galbūt Estijos atstovo parodymai galėtų būti laikomi kaip visų trijų Baltijos šalių balsas, nes okupantas vykdė genocido politiką pagal vieną ir tą patį scenarijų visose trijose Baltijos šalyse.

Teisėjų atstovavimo skalė

Tribunolo sudėtis – penki teisėjai. Pirmieji keturi iš Pasaulinio viešosios nuomonės teismo, būtent, pirmininkas Dr. S.H. Slemeris iš Ohajo Valstijos, atstovaujantis anglų kalbą vartojantiems žmonėms; Dr. Stefan

Osuskis buvęs Čekijos diplomatas, Tarptautinės teisininkų komisijos narys, atstovaujantis čekams ir slovakams; Dr. Emilis Numezas Portuondas buvęs Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos prezidentas ir Kubos diplomatas, atstovaujantis ispaniškai, portugališkai ir prancūziškai kalbantiems žmonėms; Dr. Carlosas Markizas Sterlingas buvęs Kubos diplomatas, atstovaujantis ispanų ir portugalų kalbas vartojantiems žmonėms ir penktasis teisėjas Dr. D.S. Chenas iš Kinijos Respublikos, buvęs teisės universiteto dekanas, atstovaujantis kinų, japonų, indų ir kitomis Azijos tautų kalbomis šnekantiems žmonėms.

Kaltinimai totalitariniam komunizmo režimui

Buvo paskelbti šeši kaltinimai penkiolikai komunistų partijų ir jų bendrininkams:

1. Agresyvių karų planavimu ir rengimu;
2. Dalyvavimu agresyviuose atvirose ir slaptuose karuose;
3. Siekimu varžyti asmens teisę laisvai išpažinti religiją;
4. Siekimu visuotinai atimti asmens teisę turėti savo įsitikinimų ir juos laisvai reikšti;
5. Dalyvavimu remiant visuotinio vergijinio darbo (*slave labor*) praktiką;
6. Dalyvavimu suokalbyje dėl nepriklausomų tautų apsisprendimo teisės panaikinimo.

Buvo iškilęs dramatiškas momentas dėl gynybos. Nors žiniasklaidoje buvo iš anksto skelbta apie šio Tribunolo darbą, neatsirado nė vieno komunisto, sutinkančio ginti komunizmo sistemą. O tais metais JAV universitetuose komunizmo sistemos simpatikų nestokota. Tada Tribunolo pirmininkas gynėju paskyrė advokatą Josefą Keilį iš Vašingtono.

Nuosprendis komunizmui - kaltas

Dėl vietos stokos nėra galimybės nušviesti liudytojų parodymus, pateiktus faktus ir argumentus. Įvyko šeši Tribunolo posėdžiai. Juose buvo išklausyti liudininkų parodymai apie komunistų ardomąją veiklą, apie masinį terorą, apie tautinės

kultūros griovimą, apie riausių organizavimą nepriklausomoje valstybėje, apie tikėjimo laisvės varžymus ir mėginimus Bažnyčią paversti komunistų valdžios tarnaitė. Buvo kalbėta ir apie Budapešto sukilimą 1956 metais, ir Prahos pavasario 1968 metų dramatiškus įvykius, žinoma, ir apie sovietų kolonijinio imperializmo kėslus.

Per tris dienas 29 liudytojai piešė komunizmo vaizdą, kuris nepaisant laiko, vietos ir padėties rodė, kad „nuo Tibeto iki Ukrainos komunizmo metodai buvo šėtoniškai panašūs.“

Tribunolas paskelbė nuosprendį pagal kiekvieną kaltinimą. Ir kiekvienoje formuluotėje buvo žodis GUILTY – KALTAS.

Demokratijos pasaulio visuomenė prieš 40 metų atliko moralinę pareigą – iškeldama sunkiai paaiškinamą paradoksą – vieno totalitarinio režimo – nacionalsocialistų nusikaltimus įvertina Tarptautinis Tribunolas, o sovietų totalitarinio režimo padaryti kur kas didesni karo ir genocido nusikaltimai nutyli. Ar demokratija gali užmerkti akis prieš tokią neteisybę?

Totalitarinių režimų nusikaltimai vertintini vienodai

2000 m. birželį Vilniuje vyko tarptautinis antikomunistinis Kongresas ir visuomeninis Tribunolas, kuriuose dalyvavo 25 valstybių atstovai. 2005 m., taip pat Vilniuje, vyko tarptautinė mokslinė antikomunistinė konferencija „Vilnius 2005“, kurioje dalyvavo 9 valstybių atstovai. Šiuose renginiuose įvairių šalių istorikai, politikai, teisininkai visapusiškai nagrinėjo šią skaudžią teisės, tarptautinės politikos ir demokratijos moralės pamatinę problemą.

Šių metų balandžio 19 d. Lietuvai ir kitoms Europos Sąjungos naujoms narėms nepavyko į pagrindinį Europos Sąjungos sprendimą dėl rasizmo ir ksenofobijos įtraukti stalinizmo nusikaltimų sąvokos. Tačiau buvo pasiektas kompromisas: Europos Sąjunga, atsižvelgdama į Rytų ir Vidurio Europos šalių reikalavimus, imasi organizuoti visuomeninius debatus dėl totalitarinių režimų padarytų nusikaltimų teisinio vertinimo.

Žiniasklaida informavo, kad LR teisingumo ministras Petras Baguška Liuksemburge pateikė principinę Lietuvos poziciją – „totalitarinių režimų - tiek nacizmo, tiek stalinizmo - vykdyti nusikaltimai bei jų menkinimas ar neigimas teisiškai privalo būti traktuojami vienodai.“ Reikia tikėtis, kad aktualus Lietuvai istorinio teisingumo klausimas bus darbo tvarka aptartas Ministrų Taryboje ir Seime.

Įpareigojantis Lietuvos Respublikos prezidento pastebėjimas

Prezidentas Valdas Adamkus savo metiniame pranešime š.m. balandžio 19 d. konstatavo, kad patriotinis auklėjimas „beveik atsidūrė nuošalėje“, kad „Lietuva, gindama savo ekonominius ar politinius interesus, pamiršta tokias vertybes, kaip tautos atmintis ir pagarba kovų už laisvę aukoms, pasitikėjimas valstybe, didžiavimasis ja. O juk būtent dorovinės vertybės ir tautinis sąmoningumas lemia tautų galimybes ir valią realizuoti pamatines teises.

Paradoksas, tačiau nepriklausomoje Lietuvoje viena po kitos auga kartos, neturinčios nei visuotinio tautos istorijos vaizdinio, nei egzistencinės laisvės pajautos. Kita vertus, ar galime kaltinti švietimo ir ugdymo įstaigas, jei viešajame gyvenime iki šiol veikia vertybės atvirai ignoruojantis požiūris į sovietinės okupacijos sąlygomis vykdytus nusikaltimus“.

Valstybės Vadovo pastebėjimas skamba kaip įsakmus pilietinis įpareigojimas.

„Demokratijos deivės“ statula Vašingtone

Šių metų birželio 12 d. Vašingtone buvo atidengtas memorialas komunizmo aukoms atminti. JAV prezidentas Džordžas Bušas atidengimo iškilmėse kalbėjo, kad „XX amžius įėjo į

istoriją kaip kruviniausias amžius per visą žmonijos istoriją“, kad JAV sostinėje pastatyta „Demokratijos deivės“ statula – paminklas, skirtas atminti „imperinio komunizmo aukoms, ideologijai, kuri pareikalavo apie 100 milijonų nekaltų vyrų, moterų ir vaikų gyvybių“. Prezidentas kalbėjo: „Tai ir ukrainiečiai, mirę nuo Stalino sukulto bado, rusai, nužudyti per stalininius valymus, lietuviai, latviai, estai, išsiųsti į mirties stovyklas.“

Šis faktas rodo, kad Vakarų pasaulis totalitarinio komunizmo nusikaltimų nelinkęs užmiršti ir laukia teisinio įvertinimo.

Komunistų ir nacionalsocialistų režimai dvyniai

Tiek sovietų tiek nacių totalitarinių režimų imperinės politikos kėslai buvo vienodi. Stalinas ir Hitleris (*naudojosi ryšio priemonėmis iš Berlyno*) su parankiniais Maskvos Kremliuje per kelias valandas pasidalijo Rytų Europos nepriklausomų valstybių teritorijas ir suplanavo Antrojo pasaulinio karo pradžią. Šis suokaltis istorijoje minimas kaip Molotovo-Ribentropo paktas. Abiejų režimų palyginimas keliais svarbiausiais aspektais padeda objektyviai įvertinti totalitarizmo, kokia iškaba jis besidangstyti, keliamas grėsmės taikai, humanizmui ir visai žmonijai.

Totalitariniams sovietų ir nacių režimams buvo būdingas vienvaldi diktatorius, aptariamam atveju – Stalinas ir Hitleris. Diktatoriaus kultas tapdavo valstybine „religija“. Režimai rėmėsi viena politine jėga – komunistų partija ir atitinkamai nacionalsocialistų partija. Abu režimai planavo ir vykdė kaimyninių valstybių atžvilgiu agresyvią politiką. Valstybės buvo nukariautos, okupuotos prisidengus „išvadavimu“ arba paverstos satelitėmis. Agresija buvo mėginama pagrįsti pseudomokslinėmis teorijomis. Sovietų komunistai rėmėsi „klasių kovos“ principu. Vokiečių nacionalsocialistai propagavo „rasės grynumo“ utopiją. Ir vienas ir kitas totalitarinis režimas valdomose ir nukariauotose teritorijose vykdė masines itin žiaurias genocido politikos akcijas: gyventojus įkalindavo, tremdavo ir žudydavo.

Nacių ir Sovietų imperijos žlugimas

Sovietų ir nacių režimų politikos tikslai iš esmės buvo tokie patys, skyrėsi tik metodai, priemonės ir ideologijų frazeologija. Abi socializmo utopinės versijos - nacionalsocializmas ir brandus socializmas dėsningai žlugo. Vokiečių Trečiasis Reichas išnyko pralaimėjęs Antrąjį pasaulinį karą 1945 m., o Sovietų Sąjunga subyrėjo po 45 metų.

Abiejų totalitarinių režimų palyginimas tiesiog būtinas, nes antraip pateikiama iškreipta istorija. Kremliaus pastangos holokausto propaganda pridengti sovietų genocido nusikaltimus tolygus nusikaltimui, kurio toleravimas demokratijos sąlygomis nepateisinamas. Romos teisė bylojo: *Socius fit culpae qui nocentem sublevat* - kas palaiko nusikaltėlį, tas yra nusikaltimo bendrininkas. Todėl labai naudinga ir paveiku visada išryškinti režimų kėslų, metodų, priemonių bendrybes ir skirtības. Pastarosios labai reljefiškai paryškina nacionalinių tradicijų įtaką bendrybėms, vykdant genocido politiką.

Demokratija turi imtis prevencijos priemonių

Šių metų gegužės 27 d. vykusiame Politinių kalinių ir

Konferencijos pirmininkai

tremtinių bendrijos suvažiavime Vilniuje buvo priimtas kreipimasis, adresuotas Lietuvos Respublikos Prezidentui, Seimo pirmininkui, Premjerui ir šalies visuomenei.

Dokumente rašoma: „Daugelyje šalių, žlugus komunistiniams režimams, tapo akivaizdūs jų nusikaltimų žmonijai ir žmoniškumui mastai. Komunistinės doktrinos viešpatavimo laikotarpiu, be kitų nusikaltimų, pasaulis neteko virš 100 mln. nekaltų žmonių gyvybių. Lietuvoje per 50 Sovietų Sąjungos okupacijos metų virš 300 tūkst. mūsų piliečių tapo genocido aukomis, dar daugiau pasitraukė į priverstinę emigraciją. Kas antras Lietuvos vyras tapo genocido auka.“

Neretai pasigirsta nuomonių, kad komunizmui žlugus, jo antihumaniška ir iš esmės nusikaltėliška ideologija neturi ateities. Deja, taip nėra. Vis aktyviau reiškiasi „artimajame užsienyje“ politinės jėgos, siekdamos perimti ir tęsti nacional-socialistų ir socialbolševikų (komunistų) grobuonišką imperinę politiką. Tos jėgos nesiskaito su priemonėmis ir, atvirai niekindamos ir paneigdamos tautų apsisprendimo teisę, kelia realią grėsmę Vakarų pasaulio demokratijai. Pakanka prisiminti vien Tibeto ir Čėčėnijos tragedijas.

Komunizmo paveldo grėsmės verčia daryti išvadas

Pirma, skaudi XX amžiaus patirtis akivaizdžiai patvirtina išvadą, kad totalitarizmas kelia mirtiną pavojų tautoms, demokratinėms valstybėms, taikai ir neišvengiamai tampa genocido ir karo nusikaltimų grėsme. Nūdienos Rusijoje gausėja agresyvaus imperializmo apraiškų. Kibernetinės agresijos kampanija prieš Estiją tiesmukai pademonstravo, kad Rusija Baltijos šalis tebelaiko savo laikinai prarastu grobiu.

Antra, propagandinis imperininkų teiginys neva Baltijos šalių nepriklausomybė tėra tik JAV imperialistų mėginimas sukurti buferį Tarp Rusijos ir Europos Sąjungos, gavo labai aiškų atsakymą – Estija ne buferis tarp Rusijos ir ES, o Europos Sąjungos rytinė siena. Šis politinis paaiškinimas be galo svarbus ir vienodai reikšmingas visoms Baltijos šalims. Tačiau įvykių seka parodė, kad vien politinio paaiškinimo nepakanka.

Trečioji išvada byloja, kad demokratija gali apsiginti tik vienydama pastangas ir rengdamasi ginti bendrąsias verty-

bes, iš kurių pirmoji ir yra laisvė arba valstybingumo gynimas. Jeigu Valstybė neskiria pakankamai dėmesio pilietinės visuomenės ugdymui, veiksminga savignyva paprasčiausiai neįmanoma.

Ketvirta, buvo įtikinamai ir labai aiškiai pademonstruotas naujas agresijos būdas – kibernetinis karas. Tai leidžia daryti išvadą, kad komunistinės Sovietų Sąjungos teisių ir atsakomybės perėmėja - Rusijos Federacija nepakeitė komunistinio imperinio požiūrio į Baltijos šalis.

Penkta, Estijos užpuolimas parodė, kad visuomenės moralinis nusiteikimas ginti savo teises ir laisves buvo ir lieka aktualus, tačiau reikalingos naujos diplomatinės pastangos, nes įprastinių gynybos priemonių jau nepakanka. Reikia tikėtis, kad bus sukurtos veiksmingos kontrapriemonės ir masinėms kibernetinėms prilygstančioms teroristinėms, atakoms stabdyti ar neutralizuoti.

Šešta, kol laisvas demokratinis pasaulis nesukurs ir nepradės taikyti prevencijos priemonių, kad nusikaltama komunistinė ideologija ir praktika neturėtų palankios dirvos gyvuoti arba pasikeitusi atsirasti kitu pavadinimu, tol pasaulio visuomenės demokratinei raidai grės nuolatiniai pavojai.

Septinta, prevencinės priemonės bus galimos ir veiksmingos tik tuomet, kai komunizmo doktrina bus visapusiškai, taip pat ir teisiškai, įvertinta, kaip tai įvyko nacizmo atveju Niurnberge.

Aštunta, mokslinė konferencija „Komunizmą į Tarptautinių Tribunalų“ vertintina kaip lietuvių perimtas iš amerikiečių Pirmojo Tribunolo veiklos tęsinys ir drauge dalykiška, veiksminga pilietinės visuomenės reakcija į Respublikos Prezidento pateiktą padėties vertinimą.

Devintoji išvada pati svarbiausia – pilietinė visuomenė turi nuosekliai siekti, kad nevyriausybiinių organizacijų pastangos tarptautinės teisės verdiktu įvertinti komunizmo nusikaltimus būtų perimtos valstybinės valdžios institucijų ir kad Lietuvos Respublikos vardu būtų imtasi organizuoti Tarptautinį Tribunalą komunizmo nusikaltimams ištirti ir pasmerkti.

Iš tikrųjų tai kilni pilietinė pareiga, saistanti atsakomybės už Tėvynės likimą ryšiais visų kartų piliečius.

Memorialai komunizmo aukoms atminti

Algimantas Zolubas

Birželio 12 dieną JAV sostinėje Vašingtone atidengtas Memorialas komunizmo aukoms atminti. Kaip rašo spauda, iškilmėse dalyvavo JAV prezidentas, Atstovų Rūmų Užsienio reikalų komiteto pirmininkas, diplomatinio korpuso atstovai, komunistinių represijų liudininkai, tarp kurių buvo, pakviesti ir atvykę iš Lietuvos, monsinjoras Alfonsas Svarinskas ir sesuo Nijolė Sadūnaitė. Memorialo statyba buvo pradėta 2006 metų rugsėjo 27 dieną. Memorialo komunizmo aukoms fondo duomenimis, jo statyba kainavo 825 tūkst JAV dolerių. Lietuvos Vyriausybė memorialo statybai skyrė 10 tūkst. litų, tūkstantį JAV dolerių skyrė Lietuvos ambasada Vašingtone.

Ypatingą pagarbą ir dėkingumą turime reikšti tai šaliai, kuri priglaudė nuo raudonojo tvano pasitraukusius šimtus tūkstančių mūsų tautiečių, kuri, pati nepatyrusi raudonojo maro, neliko abejinga kitų šalių skausmui, įamžino komunistinio genocido aukų atminimą.

Daugelis iš sovietinės okupacijos išsivadavusių šalių įsteigė memorialus represijų aukoms atminti, pati SSRS teisių ir pareigų perėmėja Rusija statydina paminklus. Tik mes memorialo neturime, nors Seimas seniai priėmė

sprendimą jį įsteigti Lukiškių aikštėje. Tarsi reikalai ir bando pajudėti, ruošiamos konkurso memorialui sąlygos, žadamos lėšos. O kol kas, nuo represijų išlikę, gulagus praeję, žuvusiųjų artimieji ir giminės renka Lietuvos laukuose akmenėlius, įrašinėja aukų vardus ir iš jų mūrija kuklius paminklėlius, laukia nesulaukia kol Valstybė įamžins visų komunizmo aukų atminimą.

Džiugu, kad garbinga ir turtinga šalis JAV įsteigė memorialą, tačiau jis drauge yra tarsi priekaištas mums, kad per beveik du dešimtmečius savoms komunizmo aukoms memorialo neįsteigiame.

Vašingtone

Ir Vilniuje

Užmaršties tamsą sklaidanti, Laisvės dvasią įkvepianti, kovų atminimą įamžinanti misija

Auksė Ramanauskaitė-Skokauskienė

Neseniai pasirodė Dainavos apygardos vado, Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio Gynybos pajėgų vado Adolfo Ramanausko-Vanago dukros Auksės Ramanauskaitės-Skokauskienės sudarytas leidinys „Laisvės kovų keliais su partizanų vado dukra Aukse“ (Kaunas, 2007). Leidinys nėra didelės apimties, tačiau atspindi didelę taurią patriotinę misiją. Ko siekia leidinio sudarytoja, kam skiriama kilni misija, pati pasako leidinio pratarmėje.

Laikas labai greitai tolina buvusius įvykius, istorines datas, žmonių gyvenimus, kurie laiko tėkmėje paliko ypatingas žymes, tapo mūsų istorijos dalimi. Vyresniems amžiumi, sovietinė okupacija neatrodo tolima pra-

istorinio palikimo neperdavime, lieka uždarytas ištisas tautos dvasinis klotas, kurio atvėrimas neabejotinai skatina jauną žmogų mąstyti ir suprasti Laisvės, Nepriklausomybės, Demokratijos vertybes.

Rengdama ir vykdydama jaunimui skirtą projektą „Jaunimo studijų dienos – ateities kartoms. Lietuvos partizanų laisvės kovų takais“ patyriau, kad jauni žmonės neabejingi savo tautos praeičiai, kad jie labai žingeidūs ir aktyvūs. Esu įsitikinusi, kad laisvės kovų paveldas gali ir turi būti panaudotas jauno žmogaus patriotiniam, pilietiniam ugdymui. Šiame leidinyje projekto dalyvių mintimis, nuotraukose užfiksuotose akimirkomis, noriu parodyti, kad partizanai buvo Lietuvos kariuomenė ir jų laisvės ir nepriklausomybės siekiai turi tęsinumą šių dienų Lietuvos kariuomenėje.

Projektas apima devynias Lietuvoje veikusias partizanų apygardas. Jau įvykdyti keli projekto etapai. Kad jis buvo pradėtas, esu dėkinga Lietuviai Fondui, išvelgusiam mano parašyto projekto svarbą ir parėmusiam jo vykdymą. Dėkoju daugybei žmonių, kurie stingant lėšų projekto tęsimui, talkino ir padėjo, kad realizuotųsi sumanyto projekto idėjos.

Apie tai sužinosite leinėlėje.

Norėčiau savo patirtimi „užkrėsti“ kitus, sulaukti Jūsų minčių, pasiūlymų. Labai norėčiau, kad šios temos atsirastų valstybės politikoje, nes Lietuvos ateitis kuriama dabartyje. Valstybė turėtų būti kiekvieno mūsų vertybė, kaip ir kiekvienas žmogus turėtų būti valstybės vertybė.

Verčiant leidinio lapus, žiūrint į atmintinų Laisvės kovų vietų bei jų gausių dalyvių, atminimo paminklų, renginių nuotraukas, tarsi keliauji tais daugelio atmintyje užželiančiais takais, prikeli iš užmaršties didingą kovų praeitį. Itin džiugina atminimo pėdsakų įamžinimas jaunose širdyse. Iš tikrųjų misija turi gilią, istorinį ir dvasinį tautos paveldą išsaugančią bei perduodamą jaunajai kartai prasmę. Misijos sumanytoja, organizatorė ir vykdytoja yra iškilaus partizano, partizanų vado dukra, o tai yra gražiausias pavyzdys jaunimui, kaip reikia gerbti ir mylėti tėvą, motiną, savo tautą, visų mūsų motiną – Tėvynę.

Telaimina misiją Aukštybių Visagalio palaima ir globa, tepasiekia jaunimo protus ir širdis pasiaukojančia Tėvynės meile ženklinta Laisvės kovų dvasia.

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
„Varpo“ redakcija

LAISVĖS KOVŲ KELIAIS
su partizanų vado dukra Aukse

Leidinio viršelis

eitis. Jie dar mena herojiškus partizanų žygius, mena fizinį ir dvasinį sovietinį genocidą, asmeninius ir šeimų išgyvenimus ano meto įvykių sukury. Tačiau jaunimui šis laikotarpis nepažįstamas, tolimas. Jie tik iš knygu, iš mokytojų, iš vyresnės kartos žmonių atsiminimų gali sužinoti apie tai kas tada vyko. Pasipriešinimo istorija galėtų būti jaunosios kartos tautinio, patriotinio, pilietinio ugdymo šaltiniu, nes laisvės kovų laikotarpis, pilietiniu požiūriu, yra vienas ryškiausių. Jis paliko didingos Tėvynei meilės pavyzdį. Sovietams okupavus Lietuvą, didžioji tautos dalis pati nusprendė priešintis okupacijai, siekti atstatyti Lietuvos valstybingumą. Šiuo siekiu buvo parodytas žmogaus pareigos savo tautai, savo valstybei supratimas, atsakomybė už valstybės likimą, kilni meilė Tėvynei. Sovietmečiu okupacinė valdžia vykdė masinę šmeižto kampaniją prieš laisvės kovotojus, siekdama sumenkinti laisvės kovas, sunaikinti bet kokius Lietuvos valstybingumo atkūrimo siekio pėdsakus. Dabar nepriklausoma Lietuva davė galimybę nuimti sovietines klastotes nuo laisvės kovų laikotarpio, atskleisti tokias temas, kurios sovietmečiu buvo uždraustos.

Apmatau, bet kol kas yra ir lieka ilgas dešimtmečius herojišką partizanų pasipriešinimą lydėjęs šmeižtas arba tylą. Tai skriauda žuvusiems už Lietuvos laisvę. Lieka nežinomas, nepažintas Lietuvos istorijos tarpsnis. Tai skriauda dabartiniam jaunimui ir būsimoms kartoms. Šioje tyloje, nežinojime,

Jaunimo studijų dienų dalyviai prie Dainavos apygardos partizanų atminimo koplyčios Merkinėje

Aukuro ženklai – raktas į senąją lietuvių religiją

Rimantas Matulis

Aukurą su ženklais, kurį matome nuotraukoje, dar sovietmečio pabaigoje su Jonu Kaluškevičium atsivežiau iš savo močiutės – Lazdynų Pelėdos Paragių dvaro, esančio Akmenės rajono pakraštyje, ant Telšių ir Šiaulių apskričių ribos. Dvaro miškas nuo seno buvo Telšių rajone, o dirbama žemė ir pats dvaras – Akmenės rajone.

Lankydamasis mamos paveldėtame dvare, ant aukšto aptikau šį akmenį. Tai, be jokios abejonės, yra aukuras su išskytu dubeniu aukojimui. Tokios rūšies namų aukurų Žemaitijoje yra nedaug. Čia daugiau paplitę didieji natūralių akmenų aukurai ir naujausi – cilindrinės formos aptašyti akmenys (gaminti ne anksčiau Mindaugo ir ne vėliau renesanso – reformacijos laikmečio). Lazdynų Pelėdos – Marijos Lastauskienės dukters Stasės Matulienės pasakojimu, ant aukuro matomos tapybos dažų žymės yra išlikusios nuo Lazdynų Pelėdos tėvo Nikodemo Ivanausko paveikslų tapymo, kai jis beveik prieš šimtą metų ant akmens ar greta buvo pasidėjęs dažus.

Tačiau daugiau iškalėtų ant aukuro ženklų man Lietuvos teritorijoje neteko matyti. Daug metų teko sukti galvą, ką jie gali reikšti. Galiausiai, mano nuomone, jų prasmę pavyko išaiškinti. Greičiausiai jie iškalėti žynių, krivių ir vaidilų laikais, nes sunku patikėti, kad tai būtų tik paprasta dvarininkų išdai. Jeigu dvarininkai būtų norėję kalti akmenyje kažkokius ženklus, ką dažnai galima aptikti Žemaitijos dvaruose, jie galėjo tai atlikti ant kokio nors didelio lygaus akmens. Kam jiems rinktis aukurą? O kaip matysime, šių ženklų prasmė labiausiai ir tinka aukurui, ir greičiausiai yra susiję su senąja lietuvių religija.

Spėju, kad į čia matomus ženklus reikia žiūrėti kaip tik iš tos pusės, iš kurios jie ir nufotografuoti.

Dešinėje pusėje pavaizduota strėlė simbolizuoja pasaulį (pasaulio medį) nuo žemės iki dangaus: „strėlės“ apačia žymi žemės paviršių, o viršus – dangų. Į kairę nuo strėlės įrašo viršuje pavaizduotas Perkūnas – dangaus įvaizdis. Jam pasirinkta gulinčios nusmailintos raidės „z“ forma, primenanti žaibą (žinovų nuomone, toks yra ir skandinavų dievo Odino ženklas). Piešinio viduryje esantis pjautuvas reiškia žmogaus veiklą – žemdirbystę, to meto lietuvių tautos egzistencijos ir veiklos pagrindą. Pjautuvo apačia kaip tik remiasi į žemės paviršių, ant kurio vyksta visi žemės darbai. Pjautuvo puspskritimio viduryje pavaizduotas taškas tiesia linija yra sujungtas su kitu tašku piešinio kairiajame šone. Iš šių dviejų taškų išvestos dvi linijos, susikertančios ties žemės paviršiumi stačiu kampu. Akivaizdu, kad jų nesibaigiantis nuvedimas į apačią reiškia požemio karalystę, kurią valdo Pykuolis (Patulas – prūsiškai tula reiškia „žemė“, kitaip Poklius), o kažkada tokią reikšmę galėjo turėti ir mirusiųjų dievas „velnias“. Šiam dievui galėjo būti aukojama aukuro pusėje į mus, tai yra toje vietoje, iš kurios fotografuota. Čia galėjo būti į žemę įkastas piltuvo formos nutekėjimas (tarp kitų skysčių ir kraujui).

Dangaus dievams, pirmoje eilėje Perkūnui, galėjo būti aukojama akmens priekyje, už gulinčios nusmailintos „z“ raidės. Tai galėjo būti atliekama toje vietoje buvusioje ugnies deginimo duobėje, nes Perkūnas visada buvo siejamas su griaus-

tinio nešama ugnimi į žemę. Ir Vilniaus Perkūno šventykla dabartinės Katedros vietoje kartu buvo ir Amžinosios ugnies šventykla. Be to, R. Rimantienės kasinėto žemaičių cilindrinio aukuro vietoje prie akmens buvo aptikta duobė apeiginei ugniai kurenti, į kurią būdavo aukojama.

Paragių aukuras

Bandysime atsakyti, ką reiškia trys nedideli horizontalūs brūkšneliai tarp Perkūno ženklo, pjautuvo ir „strėlės“. Gal tai trys pagrindinės mūsų žemės substancijos – ugnis, oras, ir vanduo. Ketvirtoji substancija – žemė šiais brūkšneliais nepažymėta, nes žemės paviršius pažymėtas ilgesniu horizontaliu brūkšniu „strėlės“ (pasaulio medžio) apačioje. Nežymus vertikalus brūkšnelis iš Perkūno ženklo viršuje į apačią gali žymėti dangaus poveikį žemei: žaibą, o gal ir lietų bei sniegą. Jis kaip tik rodo į vieną iš trijų - viršutinį horizontalų brūkšnelį, kuris greičiausiai reiškia žaibo įskeliamą ugnį. Antrasis horizontalus brūkšnelis per vidurį, matyt, reiškia orą, o trečiasis brūkšnelis dešinėje, prisiglaudęs prie „strėlės“ (pasaulio medžio) – vandenį, nes be vandens medis negalėtų egzistuoti.

Pats dubuo ant akmens turėjo būti naudojamas esminiems aukojimams žmogaus buičiai pagerinti, t. y. Žemynai maitintojai, galbūt Aukščiausiam dievui, kurį mini Gediminas, sakydamas, kad visi turime vieną dievą, tik kiekvienas garbiname jį pagal savo papročius. Į šį dubenį taip pat galėjo būti aukojama per svarbiausią Rasos (Saulės) šventę ar kitomis ypatingomis progomis.

Būtų gerai, kad turintys kitokių samprotavimų apie šį žemaičių aukurą, savo nuomones paskelbtų. Ginčiuose gimsta tiesa!

Užuojauta

Lietuvių fronto bičiulių nariui, ilgamečiam žurnalo „Į LAISVĘ“ administratoriui

JONUI PRAKAPUI
(1921 02 08 – 2007 06 23)

mirus, nuoširdžią užuojautą reiškiamo velionio giminėms ir artimiesiems.

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga,
„Varpo“ redakcija

Apie latvių ir estų legionus

Gintautas Ereminas

Mūsų visuomenei kaimynų – latvių ir estų kariniai junginiai – legionai įkurti Vokietijos kariuomenės sudėtyje, tebėra *terra incognita*. Tikimės, kad kritiškam skaitytojui šis kuklus straipsnis bent iš dalies (išsamiai istorinei analizei apie latvių ir estų legionus reiktų paskirti kelias monografijas) užpildys „baltąsias dėmes“.

Latvių legionas buvo įkurtas 1943 sausio mėnesį. Iš pradžių buvo sukomplektuota Latvių SS savanorių divizija (nuo 1943 10 – 15 latvių SS savanorių divizija, nuo 1944 06 – 15 Vafen SS grenadierų divizija) ir Latvių SS legionas (nuo 1943 03 – Latvių SS savanorių brigada, nuo 1943 10 – 2 latvių SS savanorių brigada, nuo 1944 05 – 19 Vafen SS grenadierų divizija). Šių karinių junginių aukščiausi vadai ir štabų viršininkai buvo vokiečių karininkai. Latviai buvo pulkų, batalionų, kuopų vadais. Legiono generaliniu inspektoriumi paskirtas generolas R. Bangerskis, jo štabo viršininku – pulkininkas A. Plensneris. Nuo 1943 03 legiono daliniai kovojo su SSRS kariuomene prie Leningrado (dab. Sankt Peterburgas), Volchovo, Velikajos, Opočkos ir kitur. 1944 07 jie atsitraukė į Latviją, 19 divizija iki 1944 10 kovėsi Vidžemėje (prie Lubanos,

Cesvainės, Skujenes, Mores), dalyvavo Kuršo katilė (čia žuvo ~3500 karių); 1945 03 buvo papildyta ~2500 tuo metu Vokietijoje dislokuotos 15 divizijos karių. 19 divizijoje 1945 05 buvo ~5200 karių. Dalis jų pasitraukė į Vokietiją arba Švediją, dalis tapo partizanais, kiti pateko į SSRS kariuomenės nelaisvę. 15 divizija 1945 01 03 kovojo V.Pomeranijoje. 1945 04-05 apie 25 000 legiono karių pasidavė į nelaisvę sąjungininkams.

Estų legionas įkurtas 1942 08. Vadas oberšturmbanfiureris F.Ausbergis. 1943 04 įkurtas pirmasis estų legiono dalinys – estų batalionas *Narva*, 1943 05 performuotas į 3 estų SS savanorių brigadą. Norėdamas paspartinti dalinių kūrimą, SS reichsfiiureris H. Himleris per 1943 09 vizitą Taline Estijos laisvės kovotojų sąjungos lyderiui H. Me išskėlė Estijos autonomijos Reicho sudėtyje idėją. 1943 10–11 Estijoje buvo įvykdyta visuotinė mobilizacija, 1944 02 paskutinės nepriklausomos Estijos Respublikos vyriausybės ministras pirmininkas J.Uluotsas per vokiečių kontroliuojamą radiją pareiškė, kad estų ginkluotosios pajėgos turi didelę reikšmę. Po jo kalbos estų legioną papildė 38 000 estų. 3 estų SS savanorių brigada buvo pertvarkyta į 20 estų Vafen SS grenadierų diviziją. Buvo sudaryti 7 pasienio pulkai, papildyti jau esantys estų kariniai

Sveikiname

Petrą Tumonį
1932 08 01

Robertą Ščepavičių
1967 08 15

Gediminą Kraponą
1927 08 25

daliniai, ~3000 jaunuolių mobilizuota į vokiečių karinių oro pajėgų pagalbinis dalinius. 1944 07 Vokietijos kariuomenėje tarnavo ~50 ar 60 tūkstančių Estijos vyrų. 1944 02–07 estų legionas dalyvavo mūšiuose su SSRS kariuomene dėl Narvos, 07–08 kautynėse prie Mėlynųjų kalnų, arba Sinime aukštumų. Jam teko kautis ir su SSRS kariuomenės pusėje kovojusiais 8 estų šaulių korpuso artilerijos daliniais. 1944 09 16 Vokietijos vadovas A. Hitleris įsakė evakuoti Vokietijos kariuomenę iš Estijos, 09 18 Estijos pasipriešinimo judėjimo aukščiausia organizacija – Respublikos nacionalinis komitetas – Taline paskelbė, kad įkuriama laikinoji vyriausybė, vadovaujama O. Tifu. 1944 pabaigoje 20 estų Vafen SS grenadierų divizija pasitraukė į Vokietiją, čia 1945 03 buvo performuota

ir dalyvavo mūšiuose prie Breslau. 1945 05 ~1000 divizijos karių pavyko persikelti per Elbę ir patekti pas Vakarų sąjungininkus.

2001 Estijos istorikų komisija nustatė, kad kai kurie Estų legiono daliniai ir keli estų policijos batalionai dalyvavo Baltarusijoje, Lenkijoje ir Estijoje gabenant ir naikinant žydus, saugojant jų koncentracijos stovyklas ir perkeltant civilius.

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pagrindėje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. **Tel.:** 2444619, 2442157. **Faksai:** 2444619, 2442157.

Redaguoja redakcinė kolegija. Numerio dailininkė ir dizainerė Neringa Motiejūnaitė. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

154-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija lietuvių, anglų ir rusų kalbomis

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666) Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA. Sąskaita Nr. LT62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13b, Vilnius. Tiražas 700 vnt.

Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

mons. A. Svarinskui – 20 Lt, J. Kuzmickienei – 10 Lt, M. ir J. Puodžiams – 100 Lt, (pervedimas), M. Janėnaitė – 10 Lt, L. Bartkienei – 20 Lt, V. Masikonui – 20 Lt, A. Černai – 50 Lt, A. Šiušui – 100 Lt, O. Jurgelienei – 20 Lt.

Dėkojame už pervestus į LLKS sąskaitą

2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Pataisymas: liepos „Varpe“ Zigmo Daulensio slapyvardis turi būti: **Sidabro kulka.**

Už nuotraukas dėkojame: Sauliui Kupriui, Gediminui Ruzgiui, Juozui Šimkui, Edvardui Burokui.

Nusišypsokim, pasišaipykim ... susimąstykim

Apie blaivybę ir girtuoklystę

*Blaivystės plėtrai labiausiai kenkia saikingai geriantieji; patraukliai atrodo gražios taurės ir jų grakštus kilojimas, spalvingas ar skaidrus skystis jose, tostų palinkėjimai. Patvoryje gulintis ar „bambalį“ žindantis girtuoklis veikia atstumiančiai.

*Net beviltiškas alkoholikas sunkiai prisipažįsta toks esąs. Jis save įvardija mėgėju – „alkoholistu“, tarsi sportininku (plg. štangistu, futbolistu).

*Girtuoklis, paklaustas kodėl jis geria, atsakė: „Geriu, nes alkoholis skystas, jei būtų kietas, graužčiau“.

*Rūkantis paauglys paklaustas ar dažnai rūko, atsakė: „Rūkau kai išgeriu“.

*Skęsta ir pagalbos šaukiasi girtuoklėlis. Praeivis klausia: „Ar „krūminę“ varyti moki?“ „Moku, moku“ – atsako skęstantysis. Praeivis palinki sėkmingai nuskęsti, kad ne plaukti, o krūminę varyti mokėsi.

*Kompanijoj atsisakyti gerti nesunku pasakius: „Nuo vienos taurelės būnu linksmas, nuo dviejų – kvailas, nuo trijų – ligonis. Kas gi belinkės būti kvailiu ar ligoniu?..“

*Tarp girtuoklių ilgaamžiškumas – išimtis. Išimčių pasitaiško: visą gyvenimą gėręs Anglijos žvejys, tačiau sulaukęs virš

šimto metų, ant būsimo savo antkapio paprašė užrašyti: „Jis taip baisiai gėrė, kad net mirtis jo šalinosi“.

*Sovietmečiu negėrė tik ligoniai ir pelėdos. Ligoniai negėrė iš negalios, pelėdos – kad naktį alkoholio parduotuvės būdavo uždarytos. Pastaruoju metu Lietuvoje pelėdos išnyko...

*Jei pajutai priklausomybę nuo alkoholio, gerk dažniau ir daugiau; proto prašviesėjimo valandėlė, jei dar yra jo ir valios likučiai, gal susimąstysi ir liausies.

*Jei tave šunimi pavadins 99 kartus, šimtąjį kartą taip pavadinus pradėsi loti. Analogiškai veikia alkoholio reklama.

Negerkit, broleliai ir seselės, ne tik antros ir trečios, venkite ir pirmos; nesusipykite su proteliu, būsite sveiki, todėl ir linksmi!

Sovietiškai arba europietišškai, kad tik ne lietuviškai

Maisto prekės

„Tarybinis batonas“, „Tarybinė balta duona“ (UAB „Gudobelė“), „Bandelė trys kapeikos“ (Vilniaus duona), „Tarybinės ekstra dešrelės“, Tarybinės medžiotųjų dešrelės“, „Tarybinės dešrelės su garstyčiomis“, „Tarybinės virtos dešrelės“ (UAB „Samsono“ mėsos perdirbimo įmonė), „Euro dešra“, „Šaltai rūkyta Eurodešra“, „Eurodešrelės“ (Mėsos perdirbimo įmonė Biovela Dūkšose, Vilniaus r), „Memel Blue pelėsinis sūris“ (AB Vilkyškių pieninė).

Jei nepirksite ir nevalgysite paminėtų produktų, apsaugosite vidurius nuo tarybinių ir europietišių virusų bei paprotinsite tų produktų gamintojus.

Apie emigrantus

Aidas Marčėnas

Nepraeis gal net tūkstantis metų
Bus Mėnulyje pilna lietuvių.
Po Mėnulį jie laipios be batų
Ir maldaus jie Mėnulio Dievulį:
„Norim grįžti namo į Tėvynę –
Kur Šventoji, kur žemė šventa,
kur mes esame pėdą įmyne,
kai dar buvom viens kito greta“.

Po nakties pailsėt atsigulęs
Atsakys jiems Mėnulio Dievulis:
„Ak, lietuviai, jūs mano lietuviai, -
tik Mėnulyje jums ir vieta.
Kas Tėvynę nuo jūsų apgynė?
Kur ta jūsų Tėvynė? Dykynė,
Dykuma... Lietuva – pavogta“.

Kol Lietuva ne dykuma, nepavogta, susimąstykite jūs, mano lietuviai!

Lietuvos nacionalinės atrankos Eurovizijai finalo atlikėjai ir dainos (pirmoji finalo dalis)

Rūta Ščiogoliovaitė – „If I Ever Make You Cry“, Aistė Pilvelytė – „Emocijon Crisis“, „4 Fun“ – „Love or Leave“, Augustė – „Fate“, „Saulės kliošas“ – „Tell me

Why“, „Ashtray“ – „The Green Sun“, „Slajack“ – „Lust And Sexy Shadows“, Natas – „The Fall“, „Sweetness Theory“ – „Save Me“, „Mini-me“ – „Like You“. *Gražūs veidai ir balsai tik dainos - oi ne savos, ne savos, ne Lietuvai, dainų šalei tokie atlikėjai ir jų dainos atstovauja.*

Viešnagė

Dr. Antra Vincė Karosienė ir svečias Viljamas F. Džasperis "Nju Amerikan" (New American) vyresnysis redaktorius šv. Jonų bažnyčioje Vilniuje

Petro Grainio atminimas

Prie Lietuvos laisvės kovotojo Petro Grainio kapo

Romano Šuchevičiaus 100 metų minėjimas

Gen. Romanas Šuchevičius, Ukrainos sukilėlių armijos (Ukrainiska Povstanska armija) vyriausiasis vadas

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinė direktorė Dalia Kuodytė ir JE Borisas Klimčukas Ukrainos ambasadorius Lietuvoje Respublikoje

Aleksandras Ivanikiv, Ukrainos Tautinės atminties instituto, pirmininko pavaduotojas

Pavlo Jachimecas OSBM - Švė.Trejbės bažnyčios (Ukrainos graikų-katalikų apeigų) Vilniuje klebonas ir Vasilis Kapkanas - vienas ukrainiečių bendrosios Lietuvoje jėgų, vertėjas

Dailininko Antano Rimanto Šakalio grafikos paroda

"VARPO" leidėjai E. Burokas ir A. Zolubas per parodos "LIETUVA, MOKSLAS, ISTORIJA", skirtos Valstybės dienai paminėti atidarymą Seimo parodų galerijoje

Parodos atidaryme iš dešinės: Ituanistė Danutė Ruzgiene, 1941 m. sukilėlis Gediminas Ruzgys, Valdovų rūmų paramos fondo narys Edmundas Kulikauskas